2023. március 13. - **Kelet-Szlovákia magyarsága ellenszélben, de dolgozik azon, hogy a régió helyzete jobb legyen.** Kettőn áll a vásár, és tény, hogy a helyieknek is bele kell rakniuk a maguk ötven százalékát, azonban az eredmény nagyban függ attól, hogy milyen a szlovák kormányzat hozzáállása. Ezeknek a kérdéseknek jártunk utána helyszíni riportunk második részében.

Kertek alatt szállított fegyverek Kelet-Szlovákiában, a béke mint tiltott szó Ukrajnában. Bár az ország egyértelmű orosz agresszió áldozata, magyarként nehéz lojálisnak lenni egy olyan államhoz, amely nem tesz semmit a kisebbségeiért. Kelet-Szlovákia és Kárpátalja magyarsága egyaránt megsínyli a háborút és a hatásait. Mindennek helyszíni riportunk első részében jártunk utána, most pedig itt a folytatás.

Kassánál véget ér Szlovákia

„Miért érdekes a hármas határ? Egy helyben áll az ember, három országba lát át egyszerre, és bármelyik irányba néz, mindenhol magyarul beszélnek” – mutat rá Kondás Aranka kistárkányi turisztikai vállalkozó.

Kistárkány ma Szlovákiához, azon belül is Kassa megye délkeleti részéhez, a tőketerebesi járáshoz tartozik. Az itteni falvak a felső-bodrogközi régióban fekszenek, és a nagymihályi járásban található, történelmi Ung-vidékkel együtt itt él Szlovákia legkeletibb magyar tömbje.

Kelet-Szlovákia a kelet-közép-európai térség, valamint az Európai Unió egyik legelmaradottabb régiója. A 2021-es, vásárlóerő-paritáson mért egy főre jutó GDP-je az uniós átlag mindössze 51 százalékát teszi ki, amivel csupán az észak-görögországi és bulgáriai régiókat, Románia északkeleti részét, Horvátországban Szlavónia régiót, valamint az Észak-Alföldet előzi meg az EU-ban.

Mi néha úgy érezzük, hogy Kassánál véget ér Szlovákia

– mondja Varga Tibor, Kaposkelecsény polgármestere, a szlovákiai magyar párt, a Szövetség MKP platformjának járási elnöke.

A polgármester elmondása szerint leépítések vannak, fejlesztések viszont alig-alig.

Egykor, még a csehszlovák időkben virágzott a régió, akkor ugyanis a mezőgazdaságba, a vasútba, valamint a hőerőműbe sokat fektetett be az állam. Ma viszont a modernebb technológiák miatt a vasútnál, a hőerőműnél, a Slovnaftnál és a nagykaposi kompresszorállomásánál is számos leépítés történt az elmúlt évtizedekben, ami súlyosan érintette a régiót.

„Alig van munkalehetőség a térségben” – teszi hozzá Varga Tibor. A helyiek közül sokan Kassán vagy még távolabb dolgoznak, és ingáznak. Nagykaposról napi szinten jár munkásokat szállító autóbusz az egyik sátoraljaújhelyi ipari üzembe is. Emellett főleg a nők körében népszerű a kéthetes váltásokban történő ausztriai ápolói munka.

Pozsonyból nem látják a keleti végeket

Furik Csaba, a Szövetség Kassa megyei képviselője, Kisgéres polgármestere szintén arra panaszkodik, hogy szinte semmilyen fejlesztés vagy támogatás nem érkezik a szlovák állam részéről a régióba. A politikus rámutat, az uniós források közül minden Pozsonyba megy, a forráselosztás centralizált, ebből fakadóan pedig egyenlőtlen.

Bár az IROP-forrásokból az új költségvetési ciklusban már több pénz fog leszivárogni a megyéhez, a 2014–2020-as európai uniós adatok szerint a régió alulfinanszírozottsága kézzelfogható. Negyven, felső-bodrogközi és Ung-vidéki magyar többségű településén a

2021-es népszámlálás alapján 48 828 ember él, míg Szlovákia teljes lakossága 5 millió 447 ezer fő, a teljes felhasznált szlovák uniós büdzsé pedig erre az időszakra 16 milliárd 570 millió eurót tett ki.

Ez azt jelenti, hogy a különböző projekteken keresztül, amennyiben az elosztás lakosságarányosan történne, a szlovák keretösszegből

a már említett negyven magyar többségű településnek 149 millió 130 ezer euró kellett volna, hogy jusson. Ehhez képest a tényleges támogatás a hét év alatt mindössze 13 millió 267 ezer euró volt, amihez a magyar uniós büdzséből még 8 millió 265 ezer euró adódott hozzá.

Furik Csaba szerint az uniós projekteknél az IROP-on kívül egyedül az Interreg-pályázatoknál tudnak labdába rúgni a magyarországi partnertelepülésekkel együtt.

„Minden északra megy" – jelenti ki a politikus, aki szerint ez szándékos politikai döntések eredménye, ami a magyar kisebbséget hátrányosan érinti. Vasil Péter, Nagyszelmenc alpolgármestere azt is elárulja, van egy olyan törvény Szlovákiában, amely alapján a minimum 300 méterrel a tengerszint fölött lévő települések a támogatásoknál nagyobb szorzóval rendelkeznek, ezenkívül még Pozsony és Kassa számít kiemelt területnek.

A kormányzat ezt a törvényt azzal indokolta, hogy a magasabban fekvő településeknek azért van szükségük több támogatásra, mert nagyobbak a fűtés- és energiaköltségeik. Ugyanakkor nehéz nem belelátni az intézkedésbe a magyar szálat, ugyanis a magyar többségű települések közül nagyon kevés található ilyen magasságban, míg a szlovákiai falvak és városok nagy része 300 méteres tengerszint fölötti magasságban fekszik.

Kettőn áll a vásár

Kondás Aranka elmeséli, hogy a turizmusba semmit nem fektet a szlovák állam a régióban. Amit megyei szinten befektetnek az ágazatba, az szinte teljesen kikerüli a déli régiókat, legutóbb is minden támogatás Kassától nyugatra ment a megyében, Felső-Bodrogközben pedig egyetlen projektet sem választottak ki.

Itt is emberek élnek, mi is szeretnénk fejleszteni

– mondja a turisztikai vállalkozó. A vidéket autóval járva azonban az ember egyáltalán nem érzi azt, hogy a régió elmaradott lenne. Az utak jobbak, mint a legtöbb helyen Magyarországon, emellett a faluképek is rendezettek.

„Nincs mélyszegénység, normális keretek között lehet itt szép életet élni" – mutat rá Vasil Péter, aki szerint bár sok minden szól ellenük, igenis érdemes dolgozni, az életszínvonal pedig az elmúlt évtizedekben egyértelműen nőtt.

A helyiekkel folytatott beszélgetések alapján nem is az bántja a lakosságot, hogy elmaradott lenne a térség, sokkal inkább az, hogy nincs munkalehetőség. A faluképek pedig, bár a magyarországi átlaggal nagyjából megegyező életszínvonalat tükröznek vissza, a környékbeliek elmondják, ebben nagy szerepe van annak, hogy sokan kéthetente ingáznak Ausztriába, az ottani, magasabb fizetésüket hazahozzák, és abból újítanak föl.

A régió magyarságának egyébként nincsenek rossz kilátásai politikai szempontból, habár a pálya nehezített, ugyanis a magyar tömböt járási szinten kettévágták Nagymihály és Tőketerebes között. Amellett, hogy helyi politikusok szerint a Szövetségben az együttműködés jól működik megyei szinten, a jelenlegi legaktívabb szlovákiai magyar parlamenti képviselő, Gyimesi György is idevalósi.

Ezek fényében fölmerül a kérdés, hogy a térség magyar politikai erőinek miért nincs elegendő lobbierejük Pozsonyban vagy Kassán a támogatásokat illetően.

Furik Csabánál arról érdeklődtünk, hogy ez miért alakul így, és mi a szlovákiai magyar politika felelőssége azzal kapcsolatban, hogy a déli, magyarlakta vidékek minden kétséget kizáróan alulfinanszírozottak az ország többi részéhez képest.

A politikus szerint egyszerre többen és folyamatosan lobbizni kell a megyénél és az országos

politikánál is. Előbbinél úgy gondolja, jobb lehetőségeik vannak, hiszen Kassa mindig is soknemzetiségű, nyitottabb város volt, ennek pedig máig tartó hatásai vannak.

Kettőn áll a vásár, és nekünk is oda kell tenni a magunk ötven százalékát, viszont az eredmény legalább ennyire múlik a mindenkori szlovák kormányzat és az állam fogadókészségén

– válaszolja a Szövetség Kassa megyei képviselője. Emellett hozzáteszi, a SARIO nevű, szlovákiai befektetéseket ösztönző ügynökség nem hozza a beruházásokat a régióba, és azokat nemegyszer elviszi az ország északi részébe, Eperjes megyébe.

Mindenben meg kell látni a lehetőséget

Varga Tibor szerint a mezőgazdaságban és a turizmusban van potenciál, csak ez egyelőre nincs kihasználva. Hozzáteszi, a településvezetőkön is sok múlik a támogatások tekintetében.

Ne várjuk, hogy a sült galamb a szájunkba repüljön, főleg a mi helyzetünkben

– fogalmaz a polgármester.

Kondás Aranka a térség turizmusának egyik újítója, aki 32 év ápolói munka után váltott a vendéglátásra, és fokozatosan építkezve ma már elmondhatja magáról, hogy a vállalkozás bevételéből megél, és ebből tud fejleszteni is. Az Index kérdésére a vállalkozó elmondja, amikor a férjével vonattal utaztak Európában, Svédországban egy skanzenben döbbenetes tapasztalat érte.

„Mi rengeteg olyat kidobunk, amiből a svédek értéket teremtenek” – mutat rá. Amikor elhatározta, hogy fölhagy az ápolói munkával, és vendéglátási vállalkozásba kezd, elmondása szerint rengetegen értetlenkedtek, és kérdezték tőle, hogy honnan veszi azt, hogy bárki is eljön Kistárkányba, ahol tulajdonképpen semmi nincs.

„Saját magam sem ismertem annyira a falut, mielőtt belekezdtem a turizmusba” – mondja Kondás Aranka, aki a vállalkozásán keresztül ismert meg rengeteg új helyet és lehetőséget a szülőföldjén.

A világnak minden része gyönyörű, csak meg kell mutatni. Annyi csoda van ebben a világban, de annak egy része csupán karnyújtásnyira, és először ezeket kell fölfedezni

– fogalmaz.

Kondás Aranka elárulja, földrajzi szempontból is jó helyen van, hiszen nem messze, Tiszacsernyőn ott van a vasút, a munkások pedig sokszor kiveszik a szobáit akár szolgálati útjaik során is. Bár nem fejlesztik a vasutat, ebben is van előny: a vidéken ugyanis olyan mozdonyok is közlekednek, amilyenek sehol máshol a világon.

„Vannak, akik Kanadából és Angliából csak azért eljönnek, hogy ezeket megnézzék” – mondja a turisztikai vállalkozó, aki hozzáteszi, a vasút mellett sokan a közel lévő hármas határ miatt is jönnek. Egyszer például egy angliai idősebb házaspár volt a vendége, akiknek az volt a céljuk, hogy 24 óra alatt három országban is járjanak. Kondás Aranka

az együttműködést és az összefogást hiányolja a szektorban vállalkozók között.

Elmondása szerint helyben sem tudnak együtt dolgozni, az állami támogatásokkal kapcsolatban pedig az a legnagyobb baj, hogy nincsenek információik a pályázatokról. A vállalkozó hozzáteszi, elsősorban a Bethlen Gábor Alapon és a Baross Gábor Terven keresztül jutnak támogatásokhoz Magyarország részéről.

„Van összehasonlítási alapom, és Magyarországon sokkal jobban támogatja az állam a turizmust, mint Szlovákiában” – vélekedik a turisztikai vállalkozó, aki szerint viszont nem lehet mindenben Budapestre vagy éppen Pozsonyra támaszkodni.

Kondás Aranka elmeséli, amikor lehetőség van magyarországi részről arra, hogy pályázzanak, szól a környékbelieknek, azonban általában tízből ha öt ember, aki ténylegesen beadja a pályázatát, és az már jó aránynak számít.

„Segíts magadon, az Isten is megsegít” – fogalmaz, és hozzáteszi, ha ők nem tesznek semmit, akkor nem foghatják Pozsonyra vagy a megyére azt, hogy nem fejlődik a térség. Faragó István